

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสภาวะเศรษฐกิจปัจจุบันที่อาศัยความรู้เป็นพื้นฐานทรัพย์สินทางปัญญา ได้ทวีความสำคัญและเป็นตัวสะท้อนถึงมูลค่าสินทรัพย์และสถานะขององค์กรธุรกิจ ซึ่งได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับสังคมและเศรษฐกิจของระดับชาติ เพราะทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property) เป็นผลมาจากความคิดสร้างสรรค์จากภูมิปัญญาของมนุษย์ ทรัพย์สินทางปัญญาจึงมีคุณค่าและมีประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจในแวดวงธุรกิจทั่วโลก เป็นที่รู้ถึงความสำคัญของทรัพย์สินทางปัญญาว่าเป็นตัวกระตุ้นการประดิษฐ์คิดค้น อีกทั้งยังเป็นช่องทางสำหรับถ่ายทอดเทคโนโลยีและเป็นสิ่งดึงดูดการลงทุนด้วย ระบบทรัพย์สินทางปัญญาจึงเป็นระบบที่มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับโครงสร้างพื้นฐานของเศรษฐกิจในประเทศ ซึ่งช่วยให้ประเทศมีความเข้มแข็งทางเทคโนโลยีได้ในระยะยาว และมีส่วนช่วยในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ซึ่งเมื่อผลประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญาเพิ่มมากขึ้น รัฐจึงมีความจำเป็นที่จะต้องให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้สร้างสรรค์และผู้คิดค้น โดยการออกกฎหมายให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property Laws) ที่มีการประกาศใช้ในประเทศไทยขณะนี้ คือ กฎหมายลิขสิทธิ์ กฎหมายสิทธิบัตร กฎหมายเครื่องหมายการค้า กฎหมายคุ้มครองความลับทางการค้า กฎหมายคุ้มครองแบบผังภูมิของวงจรรวม กฎหมายคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และกฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืช ซึ่งกฎหมายดังกล่าวได้บัญญัติขึ้นเพื่อกำหนดลักษณะและคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่ให้ความคุ้มครองการละเมิดสิทธิของผู้สร้างสรรค์เป็นส่วนใหญ่ ในการฟ้องร้องต่อสู้ดำเนินคดีโดยเจ้าของสิทธิต้องดำเนินการด้วยตนเอง ก่อให้เกิดความยุ่งยากและเป็นภาระแก่ผู้สร้างสรรค์ ทำให้เสียเวลาและสูญเสียค่าใช้จ่ายมาก เช่น กรณีของบริษัท คิมเบอร์ลีย์คลาร์ก หรือ P & G หรือบริษัท จี เอ็ม เอ็ม แกรมมี ย่อมมีสายป่านยาวพอที่จะดำเนินคดี หรือต่อสู้คดีได้หากถูกละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา แต่บริษัทส่วนใหญ่ที่เป็นบริษัทขนาดเล็กจนถึงระดับกลาง ย่อมไม่มีทุนเพียงพอที่จะดำเนินคดีเรียกร้องสิทธิของตนได้อย่างแน่นอน จากการสำรวจของสมาคมนักกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศสหรัฐอเมริกา แสดงให้เห็นว่า ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในการดำเนินคดีสิทธิบัตร

หนึ่งเรื่องนั้น มากกว่าหนึ่งล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งในความเป็นจริงมีค่าใช้จ่ายที่ต้องจ่ายอีกมากมาย สิ่งเหล่านี้ทำให้บริษัทตกอยู่ในฐานะที่มีความเสี่ยงทางธุรกิจ สำหรับบริษัทขนาดเล็กย่อมเสียเปรียบกว่าบริษัทที่ใหญ่กว่าแน่นอน แต่ถ้าหากมีการแบ่งเบาความเสียหาย หรือผลกระทบความเสียหาย จากภัยที่อาจเกิดขึ้นแก่ผู้สร้างสรรค์ไปได้ ก็จะทำให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อผู้สร้างสรรค์และผลประโยชน์ของประเทศชาติด้วย ซึ่งตามวัตถุประสงค์ของสัญญาประกันภัยนั้นก็มีหลักการเพื่อที่จะแบ่งเบาภาระความเสียหายจากผู้เอาประกันภัยมาสู่ผู้รับประกันภัยเช่นเดียวกัน ปัจจุบันธุรกิจประกันภัยเป็นธุรกิจที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เนื่องจากเป็นธุรกิจที่เกี่ยวกับการสร้างหลักประกันความมั่นคงให้กับบุคคล ครอบครัว สังคม ธุรกิจการค้าการลงทุนต่างๆ ตลอดจนเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการแบ่งเบาภาระของรัฐด้านสวัสดิการและการสงเคราะห์ประชาชน ผู้ประสบภัย แทนที่จะปล่อยให้ความเสียหายตกอยู่กับผู้ประสบภัยเท่านั้น ซึ่งการประกันภัยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การประกันชีวิตและการประกันวินาศภัย การประกันชีวิตนั้นเป็นการเอาประกันภัยในลักษณะที่ให้ความคุ้มครองถึงความเสียหายที่เกี่ยวกับความเป็นความตายของบุคคล ส่วนการประกันวินาศภัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้ให้ความคุ้มครองถึงความเสียหายซึ่งจะพึงประมาณเป็นเงินได้ นอกจากนี้ ตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 ยังให้ความคุ้มครองถึงความสูญเสียในสิทธิ ผลประโยชน์ และรายได้ด้วย ซึ่งทรัพย์สินทางปัญญานั้น ถ้าพิจารณาแล้ว จะเห็นได้ว่าเป็นวัตถุที่ไม่มีรูปร่าง ซึ่งอาจมีราคาและอาจถือเอาได้ จึงถือว่าเป็นทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 138 ทรัพย์สินทางปัญญาจึงถือเป็นสิทธิประเภทหนึ่งซึ่งควรให้ความคุ้มครองตามกฎหมายประกันภัยได้เช่นกัน หากมีการทำประกันภัยเกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาไว้ ก็สามารถรองรับความเสี่ยงภัย และชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้สร้างสรรค์ได้ส่วนหนึ่ง อีกทั้งผู้สร้างสรรค์ก็ไม่ยุ่งยากในเรื่องของการติดตามการฟ้องเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้ก่อให้เกิดความเสียหายได้ โดยผู้สร้างสรรค์มีต้องไปดำเนินการฟ้องร้องเอง เนื่องจากความไม่สะดวกในเรื่องเวลาและสถานที่ ดังนั้นหน้าที่ตรงนี้จึงเกิดแก่ผู้รับประกันภัยเป็นการผลกระทบความเสี่ยงภัยในการเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้ก่อให้เกิดความเสียหาย หรือผู้กระทำความผิดไปให้แก่บริษัทผู้รับประกันภัยเพื่อดำเนินการดังกล่าวแทน

ในปัจจุบัน มีการละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเกิดขึ้นมากมาย แต่คดีส่วนใหญ่พบว่า เมื่อเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาฟ้องเรียกร้องค่าเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิแล้ว ก็ไม่ได้รับการชดเชยค่าเสียหายอย่างพอเพียง หรือบางครั้งคดีเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญาฟ้องร้องจนคดีใช้ระยะเวลายาวนาน ทำให้สูญเสียค่าใช้จ่ายและรายได้ และต้องประสบกับปัญหาทางการเงิน ถึงกับทำให้ต้องปิดกิจการลง เนื่องจากขาดเงินทุนหมุนเวียน เช่น คดีตัวอย่างจากคำพิพากษาฎีกาที่ 6379/2537 เป็นคดีพิพาทถึงงานอันมีลิขสิทธิ์ในแบบปากกาซึ่งเป็นงานสร้างสรรค์ อันเกิดจาก

การนำเอาการสร้างแบบพิมพ์รูปลักษณะของปากกาและแบบแม่พิมพ์เขียนด้วยลายเส้นประกอบเป็นรูปทรงอันเข้าลักษณะศิลปกรรมประเภทจิตรกรรม และการสร้างแม่พิมพ์กับหุ่นจำลองปากกาดังกล่าว ซึ่งเป็นงานสร้างสรรค์รูปทรงที่เกี่ยวกับปริมาตรที่สัมผัสและจับต้องได้ อันเข้าลักษณะศิลปกรรมประเภทงานประติมากรรมมาประกอบเข้าด้วยกัน และสร้างขึ้นเป็นปากกาเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการขีดเขียนและเพื่อประโยชน์ทางการค้า อันเป็นประโยชน์อย่างอื่นนอกเหนือจากการชื่นชมในคุณค่าของตัวงานจิตรกรรมและประติมากรรมดังกล่าว งานดังกล่าวจึงเป็นงานศิลปประยุกต์ที่บริษัท ดี ที ซี อินดัสตรีส์ จำกัด ผู้เป็นเจ้าของและเป็นโจทก์ ได้ฟ้องบริษัท ไทยปากกาลูกสู่นอุตสาหกรรม จำกัด จำเลยที่เคยเป็นพนักงานของบริษัทโจทก์ที่ร่วมกันกระทำละเมิดโดยทำซ้ำคัดแปลงงานสร้างสรรค์ปากกาแลนเซอร์ คาเดท (LANCER CADET หรือ CLIC II) และปากกาแบบแคนดี้ คอมแพค (CANDY COMPACT) ของโจทก์ ออกวางจำหน่ายในท้องตลาด จำเลยเคยเป็นลูกจ้างทำแม่พิมพ์และลักเอกสารอันเป็นต้นแบบในการทำแม่พิมพ์ปากกาดังกล่าว ไปผลิตแม่พิมพ์และผลิตปากกาที่มีลักษณะเป็นการทำซ้ำ คัดแปลงงานบางส่วน of โจทก์อันเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ และขายแม่พิมพ์ดังกล่าวให้แก่บุคคลอื่น ซึ่งทำให้โจทก์เสียหายมากเพราะโจทก์ต้องเสียค่าโฆษณา ค่าแม่พิมพ์ ขายรายได้เป็นจำนวนมาก โจทก์จึงฟ้องขอให้ชดใช้ค่าเสียหายจำนวนหลายสิบล้านบาท ระยะเวลาในการดำเนินคดีก็ใช้เวลาในการพิจารณาเป็นเวลานานกว่าที่ศาลจะตัดสินคดีเดิมโจทก์ก็มีฐานะเพียงพอที่จะดำเนินธุรกิจต่อไปได้ แต่จากการที่ถูกจำเลยและพวกละเมิดลิขสิทธิ์โดยลอกเลียนแบบปากกาดังกล่าว ทำให้รายได้ลดลง อีกทั้งเสียเวลาในการดำเนินคดีเป็นระยะเวลานานจนทำให้บริษัทโจทก์ประสบภาวะขาดทุนต่อเนื่อง จนไม่อาจดำเนินกิจการต่อไปได้ ปัญหาตรงนี้พบว่าหากมีการชดเชยความเสียหาย โดยมีการทำประกันภัยเพื่อที่จะมาเยียวยาค่าเสียหายส่วนนี้ และเพื่อเป็นหลักประกันที่แน่นอนให้แก่บริษัท ดี ที ซี อินดัสตรีส์ จำกัด ก็จะทำให้บริษัทนี้ได้รับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจากบริษัทผู้รับประกันภัยได้หากมีการละเมิดลิขสิทธิ์ในงานปากกานั้น โดยผลกระทบความเสียหายนี้ไปให้แก่บริษัทผู้รับประกันภัยเป็นผู้รับผิดชอบ ไปดำเนินการฟ้องร้องเอาค่าเสียหายจากผู้ละเมิดสิทธิแทนด้วย บริษัท ดี ที ซี อินดัสตรีส์ จำกัด ก็จะได้รับเงินจากการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนนี้เพื่อดำเนินธุรกิจต่อไป โดยไม่ต้องมารับผิดชอบถึงการที่จะต้องไปดำเนินการฟ้องร้องต่อสู้ดำเนินคดีเอง อันเป็นเหตุให้เสียเวลาและค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก ด้วยเหตุนี้เอง จึงจำเป็นที่จะต้องทำประกันภัยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อรองรับความเสียหายจากการหยุดดำเนินกิจการทางธุรกิจ ความเสี่ยงจากการถูกละเมิดลิขสิทธิ์ หรือประสบภาวะขาดเงินทุนหมุนเวียน เป็นต้น

ดังนั้น การที่จะนำสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญามาทำประกันภัย จะต้องศึกษาและปรับปรุงหาแนวทางแก้ปัญหาในเรื่องของการประกันภัยสิทธิทรัพย์สินทางปัญญาของไทยให้เหมาะสมกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่แปรเปลี่ยนไปเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพของสังคมยุคโลกาภิวัตน์ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาถึงประวัติความเป็นมา และรายละเอียดของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการประกันภัย

1.2.2 เพื่อวิเคราะห์ถึงปัญหา และข้อกฎหมายเกี่ยวกับการทำประกันภัยในสิทธิทางทรัพย์สินทางปัญญา

1.2.3 เพื่อศึกษากฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการทำประกันภัยในทรัพย์สินทางปัญญา

1.2.4 เพื่อศึกษาหาแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการทำประกันภัยในสิทธิทางทรัพย์สินทางปัญญา

1.3 สมมติฐานในการศึกษา

สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาสามารถนำมาทำประกันภัยเพื่อที่จะได้รับการชดเชยค่าเสียหายจากการถูกระงับละเมิด แต่สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเหล่านั้นยังขาดความชัดเจนสำหรับบริษัทผู้รับประกันภัย และสำหรับผู้เอาประกันภัยว่าจะสามารถนำสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาไปประกันภัยได้หรือไม่ ซึ่งปัญหาเรื่องนี้ในประเทศไทยยังไม่มีการจัดทำรูปแบบกรมธรรม์ประกันภัยอย่างชัดเจนเพียงพอสำหรับใช้เป็นแนวทางในการที่บริษัทผู้รับประกันภัยจะใช้ในการรับประกันภัยเกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาได้ จึงจำเป็นต้องขยายสิทธิและขอบเขตการให้ความคุ้มครองตามกรมธรรม์ประกันภัยออกไป เพื่อการทำประกันภัยและประกันวินาศภัยตามกฎหมายประกันวินาศภัยให้ครอบคลุมถึงทรัพย์สินทางปัญญาด้วย

1.4 ขอบเขตและวิธีการศึกษา

การวิจัยนี้จำกัดขอบเขตเกี่ยวกับการประกันภัยในสิทธิทางทรัพย์สินทางปัญญา ทั้งในกรณีความเป็นเจ้าของงานของผู้สร้างสรรค์ ผู้ทรงสิทธิบัตร และเจ้าของเครื่องหมายการค้า มาตรการในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการประกันภัยในสิทธิทางทรัพย์สินทางปัญญา และในเรื่องต่างๆ โดยการวิเคราะห์ถึงกฎหมายของไทยตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2535 ตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเรื่องประกันภัย เงื่อนไขและรูปแบบของกรมธรรม์ประกันภัย กฎหมายต่างประเทศ อีกทั้งรูปแบบของกรมธรรม์ประกันภัยของต่างประเทศ ตลอดจนกระทั่งศึกษาในเชิงเปรียบเทียบกับกฎหมายและรูปแบบเงื่อนไขในกรมธรรม์ประกันภัยของต่างประเทศด้วย

1.5 วิธีการดำเนินการศึกษา

การดำเนินการศึกษาจะกระทำโดยวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาค้นคว้าตำรา บทความ กฎหมายต่างประเทศ คำพิพากษา และวิทยานิพนธ์ วิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย โดยศึกษาเปรียบเทียบกับหลักกฎหมายและรูปแบบของกรมธรรม์ประกันภัยของต่างประเทศ รวมถึงคำพิพากษาของศาลต่างประเทศด้วย

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบประวัติความเป็นมาและรายละเอียดของกฎหมาย ตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการประกันภัยในสิทธิทางทรัพย์สินทางปัญญา

1.6.2 ให้ทราบกฎเกณฑ์และมาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศเกี่ยวกับเรื่องนี้ และจะได้มีการวิเคราะห์เพื่อนำมาใช้อย่างถูกต้อง และสอดคล้องกับกฎหมายของประเทศไทย

1.6.3 ทำให้ทราบแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกรมธรรม์ประกันภัย เพื่อรองรับการประกันภัยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา และเพื่อพัฒนาการประกันภัยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ให้มีประสิทธิภาพและมีความเป็นสากล โดยการสร้างความมั่นใจสำหรับผู้สร้างสรรค์และผู้ประกอบการธุรกิจประกันภัย